

„Súlyos terrortámadásokat nem lehet egyedül elkövetni”

SZÖVEG: SZŐÖR ÁDÁM
FOTÓ: HANKISS ÁGNES ARCHÍV

Eredeti szakmáját tekintve klinikai pszichológus és író, de ma már főként biztonságkutatással foglalkozik. Volt politikai tanácsadó, európai parlamenti képviselő, alapítója és vezetője a Hamvas Béla Intézetnek, és több mint egy éve az NKE Nemzetbiztonsági Intézet terrorelhárítási tanszékének az oktatója. Hankiss Ágnes címzetes egyetemi docenssel kultúráról, politikáról és az európai terrormerényletek háttéréről is beszélgettünk.

○ Mit jelent az Ön számára, hogy egyetemünkön oktathat?
Hankiss Ágnes: Öröm és megtiszteltetés számomra, hiszen hosszú évek óta foglalkozom ezzel a területtel. Jó érzés, hogy az ember azt az ismeretanyagot, amelyre szert tesz, megoszthatja azokkal, akik az ország biztonságáért dolgoznak különböző területeken. Ma már civilként is lehet komoly elméleti háttértudást szerezni ebben a szakmában, ugyanakkor civilhez illő szerénységgel kell hozzáállni a feladathoz.

○ Ön a Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet vezetője is. Mivel foglalkoznak az intézményben?

H. Á. Az intézmény 2000-ben jött létre, két fő kutatási főirány-nyal. Az egyik a kommunista állambiztonság működése, kicsit tágabb értelemben a kultúra és a hatalom kapcsolata a szocializmusban. Ez értelmiségtörténeti kutatásként is felfogható, hiszen azt is vizsgáljuk, hogy az előző rendszerben milyen mechanizmusok alapján történt a nyomásgyakorlás a kultúra és a hatalom viszonyában. A másik a szellemtörténeti kutatás,

amelyben olyan emberek kerültek az érdeklődésünk fókuszába, akiknek a munkássága összeköti a magyarságtudatot és az európaiságot. Éppen ezért hallgatták agyon és mellőzték őket a kommunista rendszerben. Közéjük tartozik névadónk, Hamvas Béla is, vagy Prohászka Lajos, akinek a műveiből nemrégiben adtunk ki egy egyedülálló válogatást. Vagy Szentkuthy Miklós, aki grandiózus szellemiségű író és ember volt, személyesen is ismerhettem. Megjelentettünk egy válogatást a dedikációiból, a levelezéséből és barátainak a visszaemlékezéseiből. Nemrég a két fő kutatási irányunkat kibővítettük egy harmadikkal, a biztonságkutatással. Ezt a három kutatási irányt fedi le negyedéves folyóiratunk, amelyet *Arc* és *Álarc* címmel indítottunk el idén tavasszal.

○ Az eredeti szakmája klinikai pszichológus. Hogyan jutott el a biztonságkutatásig?

H. Á. Már kamaszkoromtól fogva szinte megszállottan érdekelt az emberi lélek. Később azután a pszichológia már kissé

A portrait of Ágnes Hankiss, a woman with shoulder-length brown hair and green eyes, wearing a dark grey blazer over a dark top and a necklace. She is sitting in front of a bookshelf filled with books. The background is slightly blurred.

Hankiss Ágnes

Kedvenc film • A vágy titokzatos tárgya, Homeland című filmsorozat
Kedvenc könyv • Móricz Zsigmond: Erdély I-II-III., Nádas Péter: Ébűrc
John le Carré regényei
Hobbi • főzés, kertészkedés

szűknek bizonyult, a tudományos kutatás szabadságát már nem éreztem elegendőnek. Akkor vándoroltam át a szépirodalomba, a magyar nyelv adta csodálatos szabadság birodalmába, és jelentek meg köteteim. Az emberi természet és az emberi kapcsolatok, játszmák működése ugyanúgy ott van a terrorizmus jelenségkörében vagy mondjuk a hírszerzés világában, mint a lélektanban vagy a szépirodalomban. Ez a közös nevező.

○ Köztudott, hogy már alapításakor is közel állt a Fideszhez. Később a párt színeiben lett európai parlamenti képviselő is. Manapság mennyire van kapcsolata a politikával?

H. Á. A politikába a rendszerváltás idején csöppentem bele, a Fidesz háza táján. 1994 és 1998 között például az ellenzéki Fidesz akkori parlamenti frakcióvezetőjének, Szájer Józsefnek voltam a tanácsadója. Nagyon szerettem ezt a munkát, például a napi-rend előtti felszólalások megírását kifejezetten élveztem. Aztán jött az 1998-as győzelem, ami egészen más helyzetet teremtett, így kormánybiztosként dolgozhattam tovább, ami nagy kihívás volt. Furcsa lehet, amit mondok, de bizonyos szempontból a politikában az ellenzéki lét idején éreztem igazán jól magam.

○ Sokszor azt látjuk, hogy aki már nincs a hatalom közelében, az lényegében kiesik a pikszisből. Ön ezt hogy érzi?

H. Á. Lehetséges, de attól is függ, hogy kiről van szó. Az a munka, amit végeztem, bizonyos időszakokban nagyon közel volt a hatalom centrumához, de magamra mindig amolyan „társutas” értelmiségiként tekintettem. Hatalmi ambícióim soha nem voltak. Amikor 2009-ben európai parlamenti képviselő lettem, hamar rájöttem, hogy a feladat nagyon érdekes, sok lehetőséget kínál, de maga a közeg részben nyomasztó és kiábrándító is. De ebben kellett megtalálnia mindenkinek a maga egyéni útját. Ott is szembesültem azzal, hogy nem vagyok vérbeli politikus alkat. Inkább elkezdtem beleásni magam minél mélyebben abba a témakörbe, ami mindig is szenvedélyesen érdekelt, a biztonságkutatásba. Két bizottságban is foglalkozhattam ezzel az Európai Parlamentben. A Biztonság- és Védelempolitikai Bizottságban az EU katonai ügyeivel foglalkoztunk, ami magyarként, egy kis közép-európai tagország állampolgáraként nem adott komolyabb tennivalót. Viszont a Bel- és Igazságügyi Bizottságban az Európai Néppárt nevében számos olyan témakört vihettem, amelyből sokat lehetett tanulni. Elsősorban a terrorizmussal és a terrorrelhárítással összefüggő témák érdekeltek, ami az Iszlám Állam megjelenése előtt sokak szemében akár hobbinak is tűnhetett. Néppárti véleményezője voltam például a terrorrelhárítással összefüggő jelentéseken kívül az EU belbiztonsági stratégiájának, a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris fegyverek elleni védekezés akciótervének vagy a kritikus infrastruktúrák védelmét szorgalmazó kiberbiztonsági tervezetnek. 2011 tavaszán rendeztünk a munkatársaimmal egy nagyobb konferenciát, amely az európai hírszerzés jövőjét és a hírszerzési együttműködés kérdéseit vette napirendre,

számos európai titkosszolgálat volt és jelenlegi vezetőjének a részvételével. Ami ma visszatekintve érdekes, hogy akkor még szinte semmi jele nem volt annak, hogy pár éven belül egy másfajta és súlyosabb terrorfenyegetettséggel nézünk majd szembe.

○ Magyarul sem a tömeges migrációt, sem az utcai terror-támadások veszélyét nem lehetett előre látni?

H. Á. Az egész Európát érintő migrációs hullámra akkor még senki sem gondolt. A terrorizmus veszélye persze mint globális jelenség már akkor is élő probléma volt, hiszen ez nem az Iszlám Állammal kezdődött. 2010 környékén született is egy irányelv az EU-ban, hogy létre kell hozni a terrorrelhárítás fúziós központjait, amelyek összegyűjtenek minden fontos információt. Ha ugyanis sok a párhuzamosság, vagy nagy a rivalizálás és az információk visszatartása az egyes szolgálatok között, a terrorrelhárítás hatékonysága romlik.

○ Hogy látja jelenleg a migráció és a terrorizmus kérdését?

H. Á. Nem szabad minden migránsban terroristát sejtteni. De tény az is, hogy a súlyos európai terrortámadásokat az elmúlt években többségükben olyanok követték el, akik magukat menekültnak kiadva tértek vissza Szíriából Európába. Talán ideje leszámolni a magányos farkasok legendájával. Ez nem azt jelenti, hogy nincsenek magányos elkövetők, de a súlyos terrortámadások hátterében mindig terrorszervezet, terroristá hálózat áll. Megpróbáltam nyílt források, cikkek és szakmai adatbázisok segítségével összerakni az elmúlt években Európát sújtó merényletek hátterét. Az derült ki, hogy az összes nagy európai merénylet elkövetőit nem több, mint egyetlen láncszem, egy-egy személy választotta el az Iszlám Állam központjától, konkrétan az ügynevezett külső műveleti parancsnokságtól. Minden elkövető esetében felrajzolható volt tehát az a személyi háló, amely megmutatja, hogy nem magányos elkövetőről volt szó.

○ Az Iszlám Állam magára is vállalta ezeket a merényleteket?

H. Á. Igen, csak itt is akad egy furcsaság. Az ISIS sok esetben nem csupán utólag, hanem már a támadások előtt beharangozza a helyet vagy a módszert a propagandafórumain, vagy mint például a berlini karácsonyi merénylet esetében, mind a kettőt. Magányos farkasokhoz intéz felhívást, miközben már egy titkos műveleti sejt készíti elő a támadást. Ez pedig nem túl logikus. Azt hiszem, de ezt persze nehéz volna bizonyítani, hogy itt a lélektani hadviselés sajátos módszerével, taktikájával állunk szemben, aminek a célja a félelem szétterítése és a terrorrelhárítás tévútra terelése.

○ Az Iszlám Állam kezd el elveszíteni területeit, hatalmi pozícióit. Egyes vélemények szerint ezzel nemhogy csökkenne, hanem inkább egy ideig növekedhet is a terrorfenyegetettség Európában.

H. Á. Az jó hír, hogy az ISIS nagy ütemben veszíti el területeit, de a jövő mégsem látszik túl biztatónak. Mi történik azokkal, akik életben maradnak, és mi lesz az olajból, műkincsekből és sok másból felhalmozott pénzekkel? Számunkra az Európába visszaáramló harcosok jelenthetnek komoly veszélyt, ha az európai rendvédelmi szervek nem tudják idejében kiszűrni őket. Vagy, mint néhány skandináv országban, csupán megtévedt és rehabilitálandó fiataloknak tekintik az ISIS soraiból visszaérkezőket. Az Iszlám Állam bukásával vélhetőleg nagyon erős diverzifikációs folyamat indulhat be. Ami biztos, hogy Dél-Ázsiában erős hadállásokra tettek szert az elmúlt években. Ami minket közelebbről is érinthet, az a közép-ázsiai, volt szovjet tagköztársaságokban való jelenlétük erősödése. Hogy ezzel az oroszok mennyire fognak megbirkózni, azt nehéz megmondani. Kritikus kérdés Líbia növekvő szerepe is, ahol már eddig is komoly tartalékai voltak az ISIS-nek. A sabratai kiképzőtábor például olyan centrum, ahol az említett európai terrortámadások elkövetőinek a többsége megfordult. Vagy már a létrehozásában is tevékenyen részt vett.

○ Látva az európai terrorcselekmények jellegét, úgy tűnik, hogy ezeket szinte lehetetlen megelőzni. Ugyanakkor bizonyára ennél több kísérlet történik.

H. Á. Természetesen számos megghiúsított merényletről lehet szó, de ezeket azért nem lehet nyilvánosságra hozni, mert veszélyeztetné a terrorrelhárítás forrásait és eszközeit. Ez mindig nagy dilemma, a gyakorlatban is. A német elhárításnak volt például egy beépített embere abban a berlini terrorsejtben, amelyben a merénylő felkészült, és ez az ügynök le is adta a jelzést, hogy mi készül. De mivel a német szolgálat félt attól, hogy az ügynökük lelepleződhet, úgy döntöttek, hogy várnak, és inkább csak megfigyelik őket. A történet azonban nagyon rossz véget ért, hiszen a merénylet

bekövetkezett. A megelőzésben kulcskérdés volna a kommunikációs csatornák, elsősorban a titkosító alkalmazások ellenőrizhetősége. Elsősorban a Telegramé, amit a dzsihadisták előszeretettel használnak, mivel orosz tulajdonosa a terrorrelhárítás számára sem enged hozzáférést.

○ Az ISIS után visszatérhet újra az al-Káida? Milyen esélyt lát erre?

H. Á. A két szervezet között rossz a kapcsolat, ami habitusbeli különbségükből is fakad és a vezetőik hagyományosan rossz viszonyából is. Amíg az al-Káida vezetése a szunnita elitből jött létre, az ISIS a populista változat, amit valaki igen találóan lumpen-kalifátusnak nevezett. Az al-Káida azonban évek óta ismét erősödik, a szervezet új vezetője Bin Laden egyik fia lehet a közeljövőben. Őt valószínűleg az ISIS maradéka is elfogadja majd. Most úgy tűnik, hogy az Iszlám Állam bukásra van ítélve, de a kérdés az, hogy a dzsihadista ideológia, az iszlamista radikalizmus is elerőtlenedik-e, vagy csupán alakot vált és új vezetőkkel új szervezeteket hoz létre. Sajnos ez utóbbi tűnik valószínűbbnek.

○ Magyarországnak eddig sikerült elkerülni egy jelentősebb terrortámadást. Nyugodtan aludhatunk továbbra is?

H. Á. Az a szerencsénk, hogy mi nem vagyunk igazán rajta a terroristák céltérképén, amelyen elsősorban a nagyobb, volt gyarmattartó országok szerepelnek, ahol jelentős muszlim közösség is él. Nálunk ez nincs így. Közvetítők és segítők hálózata nélkül pedig sokkal nehezebb volna egy terrortámadás előkészítése és végrehajtása. Kizárni persze semmit sem lehet, és nyugodtan hátradőlni sem. Fontos eredmény hazánkban a TEK létrehozása és működése, amely egyfajta fúziós központ szerepét betöltve megfelel minden európai normának, és ha szükséges, gyorsan és hatékonyan tud reagálni. ●